

Голові разової спеціалізованої вченої ради з
присудження ступеня доктора філософії у
Кам'янець-Подільському національному
університеті імені Івана Огієнка
доктору педагогічних наук, професору
Бахмат Наталії Валеріївни

РЕЦЕНЗІЯ

**рецензента Михальської Світлани Анатоліївни,
доктора психологічних наук, доцента,
завідувача кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
на дисертацію Валько Тетяни Ігорівни
на тему: «Формування уявлень про сім'ю у підлітків з інтелектуальними
порушеннями», подану на захист у разову спеціалізовану вчену раду в
Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка
на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
за спеціальністю 016 Спеціальна освіта**

Актуальність теми обраної дисертантом не викликає сумніву, адже проблема формування уявлень про сім'ю у підлітків з інтелектуальними порушеннями є недостатньо вивченою. В зв'язку з цим актуальним є визначення ролі батьківського та педагогічного впливу на формування уявлень про сім'ю у підлітків з інтелектуальними порушеннями.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. У вступній частині дисертації автором досить чітко й логічно визначено об'єкт, предмет, мету дослідження, а також окреслено завдання. Розділи дисертації є чітко структурованими, у них подані взаємопов'язані

результати теоретичного аналізу та емпіричного дослідження відповідно до визначених мети та завдань. Теоретична і дослідна частини роботи характеризуються логікою викладу, змістовністю, належним рівнем теоретичності.

Автором дисертації здійснено диференційоване порівняння уявлень про сім'ю у підлітків з інтелектуальними порушеннями, які навчаються в різних типах закладів; доведено ефективність рольової гри як ефективного засобу формування уявлень про сім'ю у підлітків з інтелектуальними порушеннями.

Перший розділ дисертації «Теоретичний аналіз проблеми формування уявлень про сім'ю у підлітків з інтелектуальними порушеннями» присвячений аналізу уявлень про сім'ю у підлітків з нормотиповим розвитком та інтелектуальними порушеннями. У даному розділі здійснено теоретичний аналіз вітчизняних та зарубіжних джерел з теми дослідження, визначено чинники формування уявлень про сім'ю та їх вплив на підлітків з інтелектуальними порушеннями. Цінним у межах даного розділу є описаний стан розробленості проблеми формування уявлень про сім'ю в підлітків з інтелектуальними порушеннями у різних типах закладів у теорії та практиці спеціальної освіти.

У другому розділі «Експериментальне дослідження уявлень про сім'ю підлітків, які навчаються в різних типах закладів» авторам обґрунтовано описано методику та результати вивчення рівня сформованості уявлень про майбутню сім'ю у підлітків, виокремлено критерії та показники, кожен з яких орієнтовано на виявлення якості уявлень про власну майбутню сім'ю та знань про сімейношлюбні стосунки; позитивним є дослідження впливу батьків та компетентності педагогів щодо формування уявлень про сім'ю у підлітків з інтелектуальними порушеннями. Результати експериментального дослідження на першому етапі засвідчили необхідність підвищення батьківської компетентності в питаннях підготовки підлітків з інтелектуальними порушеннями до самостійного сімейного життя та формування комплексу необхідних для цього уявлень.

Позитивним є порівняння гендерних відмінностей в уявленнях про сім'ю.

У третьому розділі «Педагогічне забезпечення формування уявлень про сім'ю у підлітків, які навчаються в різних типах закладів» автор представляє результати розробки програми формування уявлень про сім'ю у підлітків з інтелектуальними порушеннями, які навчаються в різних типах закладів. Чітко визначені зміст та методи підготовки педагогів до формування уявлень про сім'ю у підлітків з інтелектуальними порушеннями; зміст та методи формування компетентності батьків підлітків з інтелектуальними порушеннями щодо формування у них уявлень про сімейне життя. Так, результати формувального дослідження підтверджують важливість співпраці закладу освіти та батьків підлітків з ІП у питаннях формування уявлень про самостійне сімейне життя.

Безумовну практичну значущість, на наш погляд, має розроблена та апробована програма «Формування уявлень про сім'ю у підлітків з інтелектуальними порушеннями».

Наукова новизна одержаних результатів зумовлена розробленим педагогічним забезпеченням формування уявлень про майбутню сім'ю у підлітків з інтелектуальними порушеннями. У дисертації охарактеризовано чинники, які впливають на формування уявлень про сім'ю у підлітків з інтелектуальними порушеннями, здійснено диференційоване порівняння уявлень про сім'ю у підлітків з інтелектуальними порушеннями, які навчаються в різних типах закладів. У дисертації доведено ефективність рольової гри як ефективного засобу формування уявлень про сім'ю у підлітків з інтелектуальними порушеннями.

Автором дисертації уточнено розуміння сутності поняття «уявлення про майбутню сім'ю» у структурі соціальної свідомості учня; сутність та структуру уявлень про сім'ю у підлітків з нормотиповим розвитком та інтелектуальними порушеннями.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використанні методики дослідження уявлень про сім'ю підлітків з інтелектуальними порушеннями; диференційованого педагогічного забезпечення формування уявлень про сім'ю підлітків з інтелектуальними порушеннями. Результати дослідження можуть бути використані психолого-

педагогічним персоналом закладів спеціальної та інклюзивної освіти, батьками підлітків з інтелектуальними порушеннями, а також у процесі підготовки здобувачів закладів вищої освіти, під час підвищення кваліфікації педагогічних працівників та з метою подальших наукових досліджень.

Наукові праці, які відображають результати дисертації. Результати дисертаційної роботи відображено в 22 наукових працях автора, з них: 4 – у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України; 18 – публікацій апробаційного характеру.

Відсутність порушення академічної доброчесності. За результатами перевірки дисертаційної роботи та публікацій не виявлено ознак академічного плагіату, елементів фабрикації та фальсифікації.

Загальна оцінка дисертації. Аналіз тексту дисертації показує, що сформульована автором мета та завдання дослідження досягнуті. Позитивно оцінюючи результати дослідження в цілому, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження і побажання.

1. Було б доречним вивчити чинники формування уявлень про сім'ю у підлітків з нормотиповим розвитком і порівняти їх з чинниками формування уявлень про сім'ю у підлітків з інтелектуальними порушеннями.

2. Перелік питань до анкет, що подані в підрозділі 2.1 можна розмістити у додатках.

3. У підрозділі 3.2.2 автором недостатньо представлено особливості роботи з батьками підлітків з інтелектуальними порушеннями щодо формування уявлень про сім'ю.

4. Дисертація не позбавлена граматичних помилок та стилістичних огріхів.

Однак, вказані зауваження не зменшують загальної позитивної оцінки важливого та перспективного дослідження Т.І. Валько. Автор продемонструвала уміння аналізувати, систематизувати теоретичний і емпіричний матеріал, робити ґрунтовні та змістовні узагальнення. Дане дисертаційне дослідження є

завершеною науковою працею. Публікації автора загалом відповідають змістові дисертації.

Отже, усе вищесказане дає підстави стверджувати, що дисертація на тему: «Формування уявлень про сім'ю у підлітків з інтелектуальними порушеннями» відповідає спеціальності 016 Спеціальна освіта та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор, Валько Тетяна Ігорівна, заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Рецензент:

доктор психологічних наук,
доцент, завідувач кафедри
спеціальної та інклюзивної освіти,
факультету спеціальної освіти,
психології і соціальної роботи
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка

Світлана
МИХАЛЬСЬКА

Підпис засвідчую *С. Мехальської*
(прізвище)
Начальник Відділу кадрів
І.І.Оліник
(підпис)